

Бортник С. Н.

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки

ОРГАНИЗАЦИЯ СИСТЕМ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРИРОВАННОГО ЛОГИСТИЧЕСКОГО ПОДХОДА

Резюме

В статье рассмотрены вопросы организации материально-технического обеспечения предприятий, формирования интегрированных логистических систем, которые обеспечивают эффективное взаимодействие предприятий при осуществлении процессов МТО производства. Исследованы принципы, подходы и преимущества формирования интегрированных логистических систем в сфере материально-технического обеспечения предприятий. Доказано, что МТО предприятия, организованное на принципах интегрированной логистической поддержки принятия управленческих решений позволит обеспечить экономический эффект и дополнительные конкурентные преимущества отечественным предприятиям.

Ключевые слова: материально-техническое обеспечение, служба материально-технического обеспечения, интегрированные логистические системы МТО, логистическое управление.

Bortnik S. M.

East Europe National University named after Lesia Ukrainka

ORGANIZATION OF THE COMPANIES LOGISTIC SUPPORT BASED ON INTEGRATED LOGISTICS APPROACH

Summary

The questions of organization of the enterprises logistical support, forming of the effective integrated logistic systems which provide effective co-operation of enterprises during realization of processes of the production logistical support are considered in the article. Principles, approaches and advantages of forming of the integrated logistic systems, in the field of the enterprises logistical support are investigated. It is well-proven that the enterprises logistical support, organized on principles of integrated logistic support of acceptance of administrative decisions will allow to provide an economic effect and additional competitive advantages for domestic enterprises.

Key words: logistical support, service of logistical support, the integrated systems of logistical support, logistic management.

УДК 338.242

Верхоглядова Н. І.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Радамовська І. В.

Інститут підприємництва «Стратегія»

МЕТОДИКА ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСТІЙКОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено умови функціонування підприємств будівельного комплексу України. Доведено необхідність здійснення оцінки конкурентостійкості будівельних підприємств. Запропоновано методика проведення оцінки конкурентостійкості будівельних підприємств на оперативному, тактичному та стратегічному рівнях.

Ключові слова: конкуренція, ефективність функціонування, конкурентоспроможність, стійкість, конкурентостійкість, методика оцінки.

Постановка проблеми. Ринок, на якому функціонують підприємства будівельної галузі України, відноситься до ринків з конкурентною структурою. Про це свідчить той факт, що, за даними Державної служби статистики України, у 2013 році на ринку будівельної продукції оперувало 36380 підприємств. З числа усіх підприємств будівельної галузі великі підприємства, кількість яких – 11 од., складають менше 1% і виготовляють лише 6,5% обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг). Середні підприємства будівельної галузі (1212 од.) складають 3,3% загальної їх кількості і забезпечують 52,3% обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг). У той же час малі підприємства (35157 од.), які складають 96,7% загальної кількості, забезпечують 41,2% обсягів реалізованої будівельної продукції [1]. Такий

низький рівень концентрації ринку свідчить про те, що в будівельній галузі на сьогодні створено конкурентне середовище, що посилює конкурентну боротьбу між будівельними підприємствами.

В умовах посилення конкурентної боротьби, яка притаманна будівельній галузі, все більш важливим стає створення механізму управління конкурентостійкістю будівельних підприємств, який сприяв би підвищенню їх ефективності, забезпеченню конкурентних переваг та збереженню їх протягом тривалого проміжку часу. У свою чергу, побудову дієвого механізму управління конкурентостійкістю будівельних підприємств важко уявити без ґрунтовної оцінки рівня цього показника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення конкурентостійкості підприємств стали предметом дослідження багатьох

зарубіжних і вітчизняних авторів, серед яких І. Булах, О. Єфременко, Ю. Сімах, С. Філіппова, С. Черкасова, В. Чернега, Т. Мішустіна тощо. Науковці сходяться на думці щодо багатогранності та неоднозначності категорії «конкурентостійкість», пропонуючи різні її тлумачення. Так, І. Булах визначає конкурентостійкість як спроможність підприємства забезпечити тактичну конкурентоспроможність в майбутньому не нижче за мінімальний рівень [2, с. 5]. На думку О. Єфременко, конкурентостійкість є здатністю зберегти протягом певного проміжку часу свою конкурентоспроможність та її запас за допомогою використання, формування, підтримки або розвитку конкурентних переваг [3]. Ю. Сімах розглядає конкурентостійкість як комплексну економічну характеристику ефективного функціонування підприємств в умовах конкуренції у довгостроковій перспективі, яка забезпечується наявністю конкурентоспроможності та стійкості суб'єкта господарювання [4, с. 15]. С. Філіппова, С. Черкасова визначають цю категорію як здатність підприємства не лише забезпечувати конкурентоспроможність, але й підтримувати цей стан як в умовах впливу негативних чинників, так і при трансформуванні загальної ситуації на даному сегменті ринку [5]. В. Чернега, Т. Мішустіна наголошують на тому, що конкурентостійкість відображає сучасний стан підприємства і є можливістю підприємства втримати свою нішу на ринку товарів та/або розширити її [6, с. 25]. При цьому більшість науковців роблять акцент на необхідності здійснення оцінки конкурентостійкості підприємств як запоруки їх успішного функціонування.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас методика оцінки конкурентостійкості підприємств лишається недосконалою, адже наявним методам її оцінки притаманні такі недоліки, як складність використання, статичний характер, неврахування галузевої специфіки тощо.

Мета статті. Головною метою даного дослідження є розробка методичного підходу до оцінки конкурентостійкості будівельних підприємств, який включає її оцінку на оперативному, тактичному та стратегічному рівнях та базується на використанні системи показників ефективності, конкурентоспроможності та стійкості, як складових

конкурентостійкості підприємства. Теоретичною основою досліджень є наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених, присвячених проблемам оцінки конкурентостійкості, ефективності функціонування, конкурентоспроможності та стійкості підприємств.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що оцінка конкурентостійкості виступає інструментом, який дає змогу отримати інформацію стосовно набутого підприємством рівня конкурентних переваг та їх стійкості до впливів турбулентного оточення. З використанням даних оцінки конкурентостійкості стає можливим підвищення якості та ефективності прийняття управлінських рішень в різних сферах діяльності підприємства.

Конкурентостійкість підприємства є складною та багатогранною категорією, яка характеризує здатність підприємства формувати та використовувати в довгостроковій перспективі сукупний потенціал, що забезпечує стійке ринкове положення, реалізацію його пріоритетних цілей та економічні переваги порівняно з іншими підприємствами обраного ринку [7, с. 110].

На рисунку 1 наведено запропонований нами методичний підхід до оцінки конкурентостійкості будівельних підприємств.

Одним з основних завдань при розробці методичного підходу є вибір адекватних методів оцінки. На нашу думку, для оцінки конкурентостійкості варто застосовувати методи:

- систематизації для визначення рівнів конкурентостійкості та упорядкування показників, що їх характеризують;
- спостереження для збору вихідних даних, необхідних для розрахунку показників конкурентостійкості будівельних підприємств;
- стандартизації для переведення вихідних даних, що характеризують конкурентостійкість, у порівнюваний вигляд;
- аналізу для визначення показників за рівнями конкурентостійкості будівельного підприємства;
- формалізації для представлення взаємозв'язків між показниками конкурентостійкості у формалізованому вигляді;
- агрегування для розрахунку узагальнюючого показника конкурентостійкості.

При цьому ми вбачаємо за доцільне виокремити оперативний, тактичний та стратегічний рівні оцінки

конкурентостійкості будівельного підприємства. Оперативний рівень оцінки конкурентостійкості передбачає забезпечення ефективності функціонування підприємства, тактичний рівень управління – забезпечення його конкурентоспроможності. Щодо стратегічного рівня оцінки конкурентостійкості, то він передбачає забезпечення безпосередньо конкурентостійкості як сукупності конкурентоспроможності та стійкості функціонування.

Таким чином, на оперативному рівні оцінки конкурентостійкості розраховуються показники ефективності функціонування будівельного підприємства. Більшість науковців вважає ефективність однією з найскладніших категорій економічної науки, яка має тривалу історію еволюціонування.

Прокоф'єва К. в своєму дослідженні виокремлює наступні

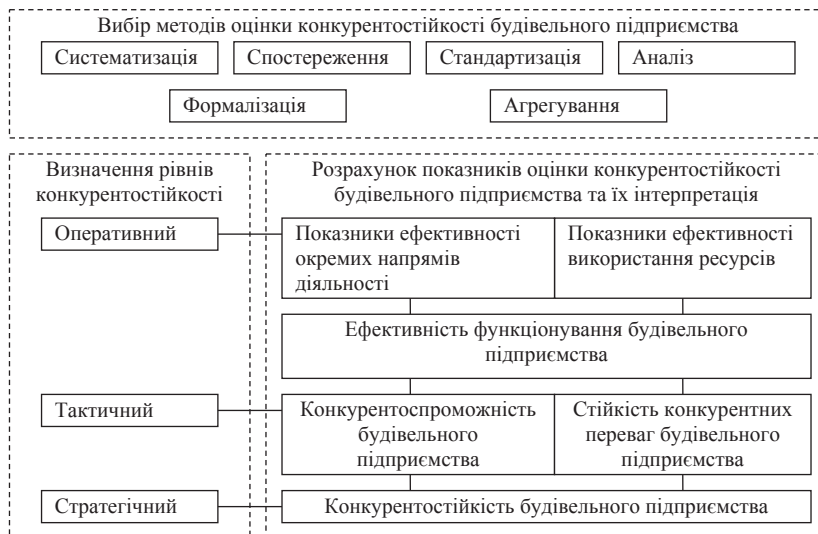

Рис. 1. Методичний підхід до оцінки конкурентостійкості будівельного підприємства

основні підходи визначення категорії ефективності. Відповідно до першого підходу, ефективність є характеристикою результативності, тобто «відповідає на питання, які результати досягнуті і за яку ціну, які і скільки ресурсів було витрачено на досягнення отриманих результатів» [8]. Тобто ефективність, з точки зору першого підходу, визначається як співвідношення отриманих результатів з понесеними витратами. Другий підхід характеризує ефективність з позиції досягнення мети, при цьому даючи відповідь на питання щодо того, якою мірою було досягнуто поставлену мету. Отже, згідно з другим підходом, ефективність може розглядатися як співставлення між досягнутим результатом та поставленою метою.

Показники ефективності функціонування підприємства вирізняються значною різноманітністю, проте, на нашу думку, всі показники ефективності можуть бути розподілені на дві основні групи:

- показники ефективності окремих напрямів діяльності підприємства;
- показники ефективності використання ресурсів.

Не дивлячись на розмаїття напрямів діяльності, які здійснює будь-яке будівельне підприємство, основними напрямками, на нашу думку є виробнича, комерційна, фінансово-економічна, соціальна, інвестиційна та інноваційна діяльність. Ефективність цих напрямів діяльності будівельного підприємства може характеризуватися наступними показниками:

- рентабельність виробництва – показник, що характеризує ефективність виробничої діяльності підприємства;
- рентабельність продажу – показник, що характеризує ефективність комерційної діяльності підприємства;
- рентабельність капіталу – показник, що характеризує ефективність фінансово-економічної діяльності підприємства;
- рентабельність витрат на персонал – показник, що характеризує ефективність соціальної діяльності підприємства;
- рентабельність інвестицій – показник, що характеризує ефективність інвестиційної діяльності підприємства;
- рентабельність наукових та науково-дослідних робіт – показник, що характеризує ефективність інноваційної діяльності підприємства.

Крім показників, що характеризують ефективність різних напрямів діяльності будівельного підприємства, до показників ефективності його функціонування слід відносити також показники ефективності використання його ресурсів (трудових, матеріальних, нематеріальних, фінансових, інформаційних).

До показників, що характеризують ефективність використання трудових ресурсів, традиційно відносять продуктивність праці та рентабельність персоналу. Матеріальні ресурси в широкому сенсі цього слова представляють собою сукупність основних і оборотних фондів. З огляду на це, до показників, що характеризують ефективність використання матеріальних ресурсів, слід відносити фондівдачу, коефіцієнт оборотності оборотних фондів, рентабельність основних і оборотних фондів.

Всі фінансові ресурси поділяють на позикові та власні. Тож, до показників ефективності використання фінансових ресурсів пропонується відносити коефіцієнти оборотності власних та позикових активів, а також рентабельність власних та пози-

кових активів. Щодо нематеріальних ресурсів, то їх ефективність можна оцінити за показниками фондівдачі нематеріальних ресурсів та рентабельності їх використання.

Інформаційні ресурси є сукупністю інформації, яка є необхідною управлінському персоналу для прийняття аргументованих управлінських рішень. Показником ефективності використання інформаційних ресурсів може служити виручка на гривню витрат на інформатизацію.

Перераховані показники ефективності окремих напрямів діяльності та ефективності використання ресурсів будівельного підприємства надають уявлення про ефективність його функціонування. Проте зробити висновок про рівень ефективності функціонування будівельного підприємства можна лише на основі комплексного показника ефективності, який передбачає стандартизацію часткових показників ефективності для їх переведення у порівнюваний вигляд, що пропонується здійснювати наступним чином:

1 етап – формування початкового масиву даних, яке передбачає збір вихідних даних та обчислення часткових показників ефективності функціонування для досліджуваного будівельного підприємства та його основних конкурентів мінімум за п'ять останніх років;

2 етап – вибір меж порівняння, тобто визначення граничних значень часткових показників ефективності – максимальних та мінімальних значень даного часткового показника ефективності по групі досліджуваних конкуруючих підприємств за весь період, що підлягає вивченню.

3 етап – визначення стандартизованих значень часткових показників ефективності функціонування групи конкуруючих будівельних підприємств за кожен рік, що може бути здійснено за формулою:

$$e'_{ij}(t) = \frac{e_{ij}(t) - e_{imax}}{e_{imax} - e_{imin}}, \quad (1)$$

де $e'_{ij}(t)$ – стандартизоване значення i -го часткового показника ефективності функціонування j -го будівельного підприємства за рік t ;

$e_{ij}(t)$ – вихідне значення i -го часткового показника ефективності функціонування j -го будівельного підприємства за рік t ;

e_{imax} – максимальне значення i -го часткового показника ефективності по групі досліджуваних конкуруючих підприємств за весь період, що підлягає вивченню;

e_{imin} – мінімальне значення i -го часткового показника ефективності по групі досліджуваних конкуруючих підприємств за весь період, що підлягає вивченню;

i – номер часткового показника ефективності функціонування будівельного підприємства; j – номер досліджуваного будівельного підприємства; t – номер року дослідження.

На основі стандартизованих значень часткових показників ефективності функціонування може бути визначено комплексний показник ефективності функціонування будівельного підприємства як узагальнюючий показник оцінки конкурентоспособності будівельного підприємства на оперативному рівні. Його розрахунок може здійснюватися за наступною формулою:

$$E_j(t) = \sum_{i=1}^l w_i \cdot e'_{ij}(t), \quad (2)$$

де $E_j(t)$ – комплексний показник ефективності функціонування j -го будівельного підприємства за рік t (узагальнюючий показник оцінки його конкурентоспособності на оперативному рівні);

$e'_{ij}(t)$ – стандартизоване значення і-го часткового показника ефективності функціонування j-го будівельного підприємства за рік t;

w_i – коефіцієнт вагомості і-го часткового показника ефективності функціонування будівельних підприємств.

На тактичному рівні оцінки конкурентостійкості будівельного підприємства визначається рівень його конкурентоспроможності через порівняння досягнутого в певному році значення комплексного показника ефективності функціонування даного будівельного підприємства з максимальним значенням цього показника, досягнутим одним з групи конкуруючих підприємств за той же рік. Формула розрахунку показника конкурентоспроможності будівельного підприємства може бути представлена у вигляді:

$$K_j(t) = \frac{E_j(t)}{\max_{j=1}^n \{E_j(t)\}}, \quad (3)$$

де $K_j(t)$ – рівень конкурентоспроможності j-го будівельного підприємства за рік t (узагальнюючий показник оцінки конкурентостійкості на тактичному рівні);

$E_j(t)$ – комплексний показник ефективності функціонування j-го будівельного підприємства за рік t;

$\max_{j=1}^n \{E_j(t)\}$ – максимальне значення комплексного показника ефективності функціонування, досягнуте одним з конкуруючих підприємств за рік t.

Як було зазначено нами, на стратегічному рівні конкурентостійкість будівельного підприємства визначається не лише його конкурентоспроможністю, але й стійкістю функціонування. Для оцінки стійкості функціонування будівельного підприємства пропонуємо скористатися формулою коефіцієнта варіації комплексного показника ефективності його функціонування, адже саме відхилення цього показника від середнього рівня свідчить про втрату стійкості функціонування підприємства.

Формула для обчислення показника стійкості будівельного підприємства є наступною:

$$S_j = 1 - \frac{\sqrt{\sum_{t=1}^T (E_j(t) - \overline{E_j(t)})^2}}{\overline{E_j(t)}}, \quad (4)$$

де S_j – коефіцієнт стійкості функціонування будівельного підприємства;

$\overline{E_j(t)}$ – середнє очікуване значення комплексного показника ефективності будівельного підприємства за досліджуваний період.

Якщо говорити про конкурентостійкість, то її можна визначити добутком показника конкурентоспроможності будівельного підприємства на коефіцієнт стійкості, а саме:

$$KS_j(t) = K_j(t) \cdot S_j, \quad (5)$$

де $KS_j(t)$ – рівень конкурентостійкості j-го будівельного підприємства за рік t (узагальнюючий показник оцінки конкурентостійкості на стратегічному рівні);

$K_j(t)$ – рівень конкурентоспроможності j-го підприємства за рік t;

S_j – коефіцієнт стійкості функціонування будівельного підприємства.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальшого розвитку. Таким чином, конкурентостійкість є багатогранною категорією, яка характеризується ефективністю функціонування підприємства, його конкурентоспроможністю та стійкістю. Запропоновано оцінювати конкурентостійкість на трьох рівнях – оперативному, тактичному та стратегічному. Така оцінка дозволить сформулювати уявлення про наявність у конкретного підприємства конкурентних переваг та здатність їх утримувати на певному рівні протягом тривалого періоду часу. В подальших дослідженнях здійснена за такою методикою оцінка конкурентостійкості будівельного підприємства дасть змогу закласти підґрунтя для розробки дієвого організаційно-економічного механізму управління його конкурентостійкістю.

Список літератури:

1. Обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності у 2013 році [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Булах І.В. Оцінка конкурентоспроможності підприємства електров'язку [Текст] : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / І.В. Булах ; Одес. нац. акад. зв'язку ім. О.С. Попова. – О., 2008. – 20 с.
3. Єфременко О.В. Конкурентостійкість підприємства: поняття та види [Електронний ресурс] / О.В. Єфременко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені В.Дала. – № 2. – Ч. 2. – 2010. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VISUNU/2010_2_2/Index.htm.
4. Сімах Ю. А. Визначення поняття конкурентостійкості підприємства [Текст] / Ю. А. Сімах // Вісник Міжнародного Слов'янського Університету. Серія «Економічні науки». – 2007. – Т. X, № 1. – С. 12-16.
5. Філіппова С.В., Черкасова С.О. Оцінювання та аналіз конкурентоспроможності промислових підприємств як основні функції управління процесом її організаційно-економічного забезпечення [Текст] / С.В. Філіппова, С.О. Черкасова // Вісник ЖДТУ. – № 3(53). – 2010.
6. Чернега В. В. Конкурентостійкість підприємств та механізми її забезпечення : [монографія] / [В. В. Чернега] Київський національний ун-т технологій та дизайну ; Інститут підготовки кадрів держ. служби зайнятості України. – К. : ПК ДСЗУ, 2008. – 235 с.
7. Радамовська І.В. Необхідність врахування ризиків у процесі управління конкурентостійкістю підприємств / І. В. Радамовська // Інноваційна економіка. – № 8. – 2013. – С. 107-111.
8. Прокоф'єва, К.В. Теоретична сутність економічної категорії «Ефективність діяльності підприємства» [Електронний ресурс] / К.В. Прокоф'єва. – Режим доступу : <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/255.pdf>.

Верхоглядова Н. И.

Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры

Радамовская И. В.

Институт предпринимательства «Стратегия»

МЕТОДИКА ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОУСТОЙЧИВОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

В статье исследованы условия функционирования предприятий строительного комплекса Украины. Доказана необходимость осуществления оценки конкурентоспособности строительных предприятий. Предложена методика проведения оценки конкурентоустойчивости строительных предприятий на оперативном, тактическом и стратегическом уровнях.

Ключевые слова: конкуренция, эффективность функционирования, конкурентоспособность, устойчивость, конкурентоустойчивость, методика оценки.

Verchoglyadova N. I.

Dnieper State Academy of Civil Engineering and Architecture

Radamovskaya I. V.

Institute for entrepreneurship «Strategy»

METHODS OF ASSESSING THE COMPETITIVE-STABILITY OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

Summary

The paper investigates the conditions of functioning of the Ukrainian enterprises building complex. The necessity of assessing competitive-stability of construction enterprises is proved. The method of assessing competitive-stability of construction companies at the operational, tactical and strategic levels is offered.

Key words: competition, operational efficiency, competitiveness, sustainability, competitive-stability, the method of assessing.

УДК 658.562

Вініченко О. М.

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

КЛАСИФІКАЦІЯ І СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Розмежовані поняття форми та види контролю. Удосконалена класифікація видів контролю. Запропоновано застосування в науковому обігу понять «статичний» і «динамічний» контроль.

Ключові слова: контроль, види контролю, форми контролю, підприємство, класифікація.

Постановка проблеми. Кожне підприємство, установа, організація функціонують для досягнення визначеної мети. Цілеспрямована діяльність підприємства потребує ефективного управління. Однією з функцій управління є контроль. Головне завдання контролю – це вивчення фактичного стану, оцінка ризиків, визначення відхилень, корегування та націлювання роботи підприємства на досягнення визначеної мети.

Дослідження теоретичних аспектів та удосконалення практичного застосування контролю є вельми актуальними питаннями сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі контролю суб'єктів господарювання приділяється багато уваги. Це актуальне питання, яке досліджується багатьма вченими та практиками, такими як В. Т. Александров, Ф. Ф. Бутинець, П. К. Германчук, Л. В. Дікань, І. К. Дрозд, Л. П. Кулаковська, В. М. Мурашко, О. В. Мурашко, О. І. Назарчук, Н. І. Рубан, І. Б. Стефанюк, Б. Ф. Усач та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомий внесок науковців у дослідження контролю, постає дискусійне питання, що таке форми та види контролю. На жаль, досі остається невизначеним остаточно що

є формою, а що є видом контролю. Так, одні й ті самі класифікаційні категорії контролю одними вченими визначаються за форми контролю, іншими за види. Таким чином, постає питання уніфікації форм і видів контролю.

Метою даної статті є дослідження форм і видів контролю, визначення нових видів контролю та удосконалення їх класифікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. В окремих інформаційних джерелах під видами контролю розуміють контроль за суб'єктами: державний, муніципальний, незалежний, власника. А форми контролю поділяють: за періодичністю здійснення (попередній, поточний, наступний), за джерелами інформації (документальний, фактичний), за способом здійснення (ревізія, аудит, тематична перевірка тощо) [4].

На думку інших, класифікація контролю за видами здійснюється за різними критеріями і розрізняється тільки за видами [5; 12].

Існує думка що контроль розрізняється за видами та формами і методами його проведення [15].

Германчук П.К., Стефанюк І.Б., Рубан Н.І., Александров В.Т., Назарчук О.І. у книзі «Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит» визначають такі види фінансового контролю, як: за-